

Analysis of the effect of border security indicators on regional sustainable development: A case study of West Azarbaijan province

Mehdi Safari Namivandi¹✉, Mohammad Reza Salimi Sobhan², Mohammad Khalilnejad³ Afsane Razaji⁴

1. (Corresponding Author) Department of border, Imam Hassan Mojtaba University, Tehran, Iran

Email: safarimehdi534@gmail.com

2. Department of Geography, Research Institute of Police Sciences and Social Studies (Faraja), Tehran, Iran

Email: salimi_geo@yahoo.com

3. Department of Aviation, Imam Hassan Mojtaba University, Tehran, Iran

Email: khalilnejad.mohammad@iran.ir

4. Department of Geography, university of Zanjan, Zanjan, Iran

Email: Razajiaf@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Received:
26 July 2024
Received in revised form:
29 September 2024
Accepted:
10 November 2024
Available online:
23 December 2024

Keywords:
Border Security,
Political Security,
Sustainable Development,
West Azerbaijan Province.

ABSTRACT

Background and Aim: The rapid growth of urbanization and the rising social, economic, and political insecurities in border cities necessitate an examination of the factors influencing security and the development of strategies to enhance it. This study aims to analyze the impact of border security indicators on regional sustainable development in the city of Urmia.

Methodology: This research employs a descriptive-survey approach. The statistical population consists of residents from the border regions of West Azerbaijan Province, including Oshnavieh (39,801 people), Piranshahr (91,515 people), and Sardasht (46,412 people). Based on Cochran's formula, a sample of 150 individuals was selected. The reliability of the research instrument was confirmed with a Cronbach's alpha of 0.78. Collected data were analyzed using SPSS software and the SWOT model.

Results: The results indicate that economic security declined from 0.549 to 0.505, while political security emerged as the primary concern among residents. Additionally, environmental security is expected to become a major issue in the future. The study found a significant positive correlation between economic, social, and environmental security indicators and regional sustainable development; however, no such correlation was observed in the domain of political security.

Conclusion: In the strategic prioritization of border counties, Piranshahr was classified under the Competitive Strategy (SO), Sardasht under the Reorientation Strategy (WO), Piranshahr under the Diversification Strategy (ST), and Sardasht under the Defensive Strategy (WT).

Citation: Safari Namivandi, M., Salimi Sobhan, M. R., Khalilnejad, M., & Razaji, A. (2024). (2024). Analysis of the effect of border security indicators on regional sustainable development: A case study of West Azarbaijan province. *Journal of Police Geography*, 12 (47), 25-39.
<http://doi.org/10.22034/POGRA.2025.1279979.1510>

© The Author(s)

Publisher: Security Sciences and Social Studies Research Institute, NAJA.

This is an open access article under the CC BY NC license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

شاپا الکترونیکی: 2717-140X

مجله پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی

Journal Homepage: www.pogra.jrl.police.ir

تحلیل اثر شاخص‌های امنیت مرزی بر توسعه پایدار منطقه‌ای مطالعه موردی: استان آذربایجان غربی

مهدی صفری نامیوندی^۱، محمدرضا سلیمی سبحان^۲، محمد خلیل نژاد^۳، افسانه رزجی^۴

۱- نویسنده مسئول، گروه مرز، دانشگاه افسری امام حسن مجتبی (ع)، تهران، ایران. Email: safarimehdi534@gmail.com

۲- گروه جغرافیا، پژوهشگاه علوم انتظامی و مطالعات اجتماعی فراجا، تهران، ایران. Email: salami_geo@yahoo.com

۳- گروه هوایی، دانشکده علوم و فنون مرز، دانشگاه افسری امام حسن مجتبی (ع)، تهران، ایران. Email: khalilnejad.mohammad@iran.ir

۴- دانش آموخته کارشناسی ارشد، جغرافیا، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. Email: Razajiaf@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۰۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۰۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۰ تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۳ واژگان کلیدی: امنیت مرزی، امنیت سیاسی، توسعه پایدار، استان آذربایجان غربی.	زمینه و هدف: رشد شهرنشینی و افزایش ناامنی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در شهرهای مرزی، بررسی عوامل مؤثر بر امنیت و ارائه راهکارهایی برای تقویت آن را ضروری ساخته است. این پژوهش با هدف تحلیل تأثیر شاخص‌های امنیت مرزی بر توسعه پایدار منطقه‌ای در شهر ارومیه انجام شده است. روش پژوهش: این تحقیق از نوع توصیفی-پیمایشی است. جامعه آماری شامل شهروندان مناطق مرزی استان آذربایجان غربی (اشنویه: ۳۹،۸۰۱ نفر، پیرانشهر: ۹۱،۵۱۵ نفر و سردشت: ۴۶،۴۱۲ نفر) بوده که بر اساس فرمول کوکران، ۱۵۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. پایایی ابزار تحقیق با آلفای کرونباخ ۷۸ درصد تأیید شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و مدل SWOT تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها: نتایج نشان داد که میزان امنیت اقتصادی از ۵۴۹،۵ به ۵۰۵،۵ کاهش یافته و امنیت سیاسی بیشترین نگرانی را برای شهروندان ایجاد کرده است. همچنین امنیت محیطی از دغدغه‌های اصلی آینده محسوب می‌شود. بررسی‌ها نشان داد که بین شاخص‌های امنیت اقتصادی، اجتماعی و محیطی با توسعه پایدار منطقه‌ای رابطه‌ای مثبت و معنادار وجود دارد، اما در حوزه امنیت سیاسی چنین رابطه‌ای مشاهده نشد. نتیجه‌گیری: در اولویت‌بندی استراتژیک شهرستان‌های مرزی، پیرانشهر در راهبرد رقابتی (SO)، سردشت در راهبرد بازنگری (WO)، پیرانشهر در راهبرد تنوع (ST) و سردشت در راهبرد تدافعی (WT) قرار گرفتند.

استناد: صفری نامیوندی، مهدی؛ سلیمی سبحان، محمدرضا؛ خلیل‌نژاد، محمد و افسانه، رزجی. (۱۴۰۳). تحلیل اثر شاخص‌های امنیت مرزی

بر توسعه پایدار منطقه‌ای مطالعه موردی: استان آذربایجان غربی. *مجله پژوهش‌نامه جغرافیای انتظامی*، ۱۲ (۴۷)، ۳۹-۲۵.

<http://doi.org/10.22034/POGRA.2025.1279979.1510>

مقدمه

مفهوم احساس امنیت یکی از شاخصه‌های کیفیت زندگی در شهرهاست و آسیب‌های اجتماعی از مهم‌ترین پیامدهای امنیت به شمار می‌روند (عظیمی، ۱۴۰۰: ۲۲). امنیت واژه‌ای پیچیده و به لحاظ کاربرد از گستردگی وسیعی در حوزه‌های، فردی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی برخوردار است. عدم ترس از خطر احتمالی ناشی از تعرض و تعدی دیگران (بازیگران) به افراد، نهادها یا دولت‌ها امنیت گفته می‌شود که درونی‌ترین افکار و احساسات بشری گرفته تا مهم‌ترین مسائل بین دولت‌ها دربرگیرنده مفهوم امنیت است. امنیت را ایمن شدن در امان بودن و احساس آزادی از ترس یا احساس ایمنی که ناظر بر امنیت مادی و روانی است در برمی‌گیرد (ماندل، ۱۳۹۵). اگر مردم از فضایی به دلیل عدم راحتی یا ترس استفاده نکنند، باعث از بین رفتن عرصه عمومی می‌شود. ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و به‌عنوان مانعی بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (افتخاری، ۱۳۹۸: ۸). فضاهای شهری به‌عنوان بستر زندگی و فعالیت شهروندان باید بتوانند با توجه به شباهت‌ها و تفاوت‌های میان افراد و گروه‌های سنی و اجتماعی جنسی محیطی، امن سالم و پایدار و جذاب برای همه افراد فراهم کند و به نیاز تمامی اقشار اجتماعی پاسخ مناسب بدهند و پاسخگوی حداقل نیازها باشند. امروزه با توجه به بحث مهاجرت به شهرها به‌ویژه کلان‌شهرها و به وجود آمدن اختلاط - قومی مذهبی و مزید بر آن مسئله بیکاری و وجود فضاهای جرم خیز در شهر و پیامدهای ناشی از آسیب‌ها، انحرافات و ناهنجاری‌های اجتماعی بحث امنیت و احساس ناامنی شهروندان به دغدغه بزرگی تبدیل شده است. همان‌طور که گفته شد موضوع ناامنی به‌ویژه در شهرهای بزرگ ناشی از آسیب‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی و سیاسی درون خود جامعه شهری می‌باشد. در این بین با توجه به بحث منطقه‌های مرزی و ناامنی ناشی از آن، موضوع امنیت مرزی عوامل زمینه‌ساز آن و راهکارهای تقویت امنیت در منطقه‌های مرزی ضرورت می‌یابد (شریعتی، ۱۳۹۹). در این میان ضرورت پرداختن به مقوله توسعه امنیت را در این تحقیق از آنجایی مهم می‌نماید که پیوند متقابل میان امنیت و توسعه اجتناب‌ناپذیر است. امنیت زمینه‌ساز و بستر توسعه در ابعاد اجتماعی و اقتصادی است و خود از آن تأثیر می‌پذیرد. به همین دلیل با مطالعه توسعه امنیت پایدار و تعیین مؤلفه‌های آن امنیت یک عامل اساسی به شمار می‌رود. با عنایت به تنوع ویژگی‌های محیط طبیعی، وسعت سرزمین و مرزهای آن و نیز همسایگان متعدد جمهوری اسلامی ایران کشوری است که از نظر خصوصیات و امکانات فرهنگی - اجتماعی، اقتصادی و سیاسی هم به لحاظ درونی و هم به لحاظ بیرونی با شرایط متنوعی روبه‌رو است. نکته قابل تأمل این است که استان‌های مرزی برخوردار از ضعف اقتصادی و فرهنگی سطوح دغدغه‌های امنیتی آن نیز گسترده‌تر است. به همین منظور شناسایی و مهار پارامترهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که قابلیت تبدیل به تهدید امنیتی را دارند باید با توجه به مؤلفه‌های امنیتی موردتوجه قرار بگیرند.

توسعه‌نیافتگی در مناطق مرزی کشور باعث تهدید امنیت این مناطق می‌گردد. این ناامنی مناطق مرزی، باعث هجوم عوامل تهدید به داخل کشور شده و باعث ایجاد چالش بزرگی در فرایند توسعه کشور می‌گردد. در نواحی مرزی استان آذربایجان غربی کشور کمبود توان‌های محیطی و نبود زمینه‌ها و زیرساخت‌های مناسب برای توسعه این نواحی، علاوه بر ناپایداری سکونتگاه‌ها امنیت این مناطق را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. با توجه به وضعیت اقلیمی، پراکندگی روستاها، کمبود امکانات و خدمات، محدودیت منابع طبیعی و شرایط نامساعد آب و هوایی و ناامنی در منطقه مورد مطالعه، به نظر می‌رسد انجام اقدامات و فعالیت‌های توسعه‌ای ضروری است. از طرفی، ارزیابی بازتاب این اقدامات نیز می‌تواند به بهبود اقدامات انجام‌شده و رفع نقایص احتمالی آن کمک مؤثری نماید. در این راستا، پژوهش حاضر به بررسی اهمیت اقدامات توسعه‌ای از قبیل ایجاد اشتغال و راه‌های ارتباطی مناطق مرزی در تولید امنیت پایدار مناطق مرزی (اشنویه، پیرانشهر و

سردشت) می‌پردازد و کاستی‌های احتمالی را نیز رصد می‌نماید. در این بین استان آذربایجان غربی به‌عنوان کانون تحولات سیاسی در مرز و منطقه خاص از این جهت و مهاجران افراد غیربومی اهمیت می‌یابد و با توجه به اهمیت موضوع تاکنون کمتر مطالعاتی پیرامون این موضوع در استان آذربایجان غربی انجام گرفته است. این نوشتار بر آن است تا با هدف ارزیابی انواع مختلف امنیت دیدگاه خود شهروندان در این شهر و شناسایی راهکارهای مناسب برای ارتقا امنیت اقتصادی، سیاسی و محیطی شهروندان ارومیه به مطالعه موضوع بپردازد و با هدف شناسایی دیدگاه شهروندان شهر ارومیه در مورد عوامل و شرایط تأثیرگذار بر امنیت مرزی و رابطه آن با توسعه پایدار مناطق مرزی استان آذربایجان غربی تدوین شده است. با شناخت این عوامل و درک و فهم تحلیل سازمان‌یابی فضاهای امن شهری به ارائه روش‌های جهت افزایش احساس امنیت اجتماعی برای ساکنان شهرهای استان آذربایجان غربی می‌پردازد. سؤال اصلی پژوهش مطرح می‌شود:

– آیا شاخص‌های امنیت مرزی بر توسعه پایدار منطقه‌ای در استان آذربایجان غربی تأثیر می‌گذارد؟
با توجه به سؤال اصلی می‌توان فرضیه زیر را مطرح نمود:

- ❖ بین شاخص‌های امنیت مرزی بر توسعه پایدار منطقه‌ای تأثیر دارد.
 - ❖ بین شاخص‌های اقتصادی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای تفاوت معناداری وجود دارد.
 - ❖ بین شاخص‌های سیاسی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای تفاوت معناداری وجود دارد.
 - ❖ بین شاخص‌های محیطی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای تفاوت معناداری وجود دارد.
- به‌طور کلی می‌توان گفت پژوهش‌های انجام‌شده در ارتباط با مناطق مرزی برای اولین بار ریشه در تفکرات نظریه‌های مکان، مرکزی به‌ویژه والتر کریستالر (۲۰۱۵) دارد. در واقع، او سعی داشت علت عدم تعادل‌های منطقه‌ای را در میان مناطق مرکزی و مرزی تجزیه و تحلیل کند.
- ساربان و یاری (۱۳۹۸) در رابطه با پایداری اقتصادی با تقویت امنیت مرزی مناطق روستایی در شهرستان گرمی نشان دادند که به‌جز متغیرهای تنوع‌بخشی و کارایی بین تمامی متغیرهای پایدار اقتصادی (رفع فقر، سازگاری با محیط، کاهش آسیب‌پذیری و میزان بهره‌وری) با تقویت امنیت مرز رابطه معنی‌داری وجود دارد.
- مشکینی و همکاران (۱۳۹۶) در زمینه توسعه‌یافتگی استان‌های مرزی در راستای امنیت پایدار نشان می‌دهد استان مازندران جایگاه اول و خراسان رضوی جایگاه دوم و در نهایت استان خوزستان در جایگاه سوم از لحاظ برخورداری از شاخص‌های توسعه قرار گرفته‌اند. نتایج کلی نشان می‌دهد توسعه نامتوازن مرزهای کشور با توجه به شاخص‌های مورد مطالعه است.

محمدی و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی و اولویت‌بندی وضعیت شاخص‌های امنیت اجتماعی و رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر سطح امنیت اجتماعی با استفاده از روش تحلیل رابطه‌ای خاکستری با به کار بست شاخص‌های امنیت، با به کارگیری شاخص‌های امنیت اجتماعی و تحلیل رابطه خاکستری به اولویت‌بندی استان‌های کشور نشان دادند. نتایج نشان داد استان‌های سمنان، قم، همدان، سیستان و بلوچستان و خراسان رضوی از درجه خاکستری پایین‌تری برخوردار هستند.

نویمان و همکاران (۲۰۲۳) پس از انجام مطالعات گسترده میدانی در مرز کشورهای آلمان، فرانسه و، سوئیس ویژگی‌های این مناطق مرزی را بر اساس نظریه مکان مرکزی «والتر کریستالر و نظریه قطب رشد پیه رو و دیگر نظریه‌های مرتبط با برنامه‌ریزی منطقه‌ای، مورد تجزیه و تحلیل قرارداد. وی در مطالعات خود به ویژگی‌های مثبت و منفی مناطق مرزی و تحلیل آن‌ها از دیدگاه «کریستالر»، «لوش»، «ژاندارم»، «بودویل»، «اوربان» و «پرو» می‌پردازد.

فیلیپ جونز و تربور والد (۲۰۲۳) مقاله تحقیقی خود را در تحلیل تغییرات فضایی ساختاری در مرز پیشین دوبراه‌ای آلمان پس از برقراری مرز و برداشتن موانع مرزی نوشتند در این مقاله پس از انجام مطالعات نظری و تکیه بر نظریه‌های

مکان مرکزی و قطب رشد و نیز انجام مطالعات موردی در منطقه مرزی مورد بحث به نقد این نظریه‌ها پرداخته و خصوصیاتی برای مناطق مرزی استخراج کردند

مبانی نظری

جایگاه امنیت در زندگی شهروند

بسیاری از صاحب نظران در حوزه توسعه بر این عقیده‌اند که نیازهای اساسی انسان حول محور نیازهای فرهنگی و سیاسی می‌چرخد. نیازهای اقتصادی شرط لازم توسعه می‌باشند. اما کافی نیست. بنابراین نیاز به خودمختاری، نیاز به اعتماد به نفس و خوداتکایی، امنیت و آزادی سیاسی، مشارکت در تصمیم‌گیری، هویت ملی و فرهنگی و احساس هدفمندی در زندگی و کار (Streeten, 1979: 36). نخستین شرط زندگی سالم اجتماعی، استقرار و برقراری امنیت در جامعه است. انسان همواره در تلاش برای تأمین امنیت پایدار در زندگی خود بوده است. به نحوی که پس از تشکیل جوامع انسانی، یکی از انگیزه‌های مهم تشکیل حکومت‌ها (تأمین امنیت) بوده است. با برقراری امنیت، شهرنشینی اهمیت پیدا می‌کند، اقتصاد شکوفا می‌شود و نظام شهری به سمت نظم و رفاه پیش می‌رود و حوزه فرهنگی گرفتار سکون می‌شود. شهرها در طول تاریخ حیات خود به مسائل ایمنی، امنیتی و مسائل دفاعی نیازمند بوده‌اند. ارسطو تمامی اصول ساخت شهرها و ویژگی‌های آن را در یک جمله این چنین آورده است:

شهرها باید به گونه‌ای ساخته شوند که برای شهروندان امنیت و آسایش را تأمین کند. در گذشته چهره کالبدی و سازمان فضایی شهرها، مرکب از دژها و قلعه‌هایی بود که به جهت تأمین نیازهای تدافعی و مسائل امنیتی به صورت فشرده احداث می‌شدند. این ساختار فضایی شامل: ارگ، شارستان و ریض بوده است. به تدریج با برقراری امنیت در فضای جغرافیایی سرزمین، برج‌ها و حصارها و باروها فرومی‌ریزد و رویکردهای امنیتی در شهرها تغییر می‌یابد. دیری نپایید که با توسعه شهرها، فضاهای شهری با ناامنی تعریف نشده‌ای مواجه شدند که در مآمن قبلی آن‌ها، سابقه چندانی نداشت. این ناامنی‌ها عبارت بود از: ظهور کج‌روی‌ها، بزهکاری‌ها و جرم و جنایت که ارمغان زندگی در شهرهای بزرگ محسوب می‌شود (سفیری، ۱۳۹۱: ۴۱).

مشکلات محیطی و اجتماعی که با توسعه پایدار منطقه‌ای در طول زمان ایجاد شده بود تغییر کرده و خطرات و تهدیدات امنیتی آن برای ثبات جامعه شهری و حتی شهر، بحران‌آفرین گردید. اهمیت و جایگاه مباحث امنیتی در منطقه‌های شهری و حتی شهر، بحران‌آفرین گردید. اهمیت و جایگاه مباحث امنیتی در منطقه‌های شهری به عنوان رکن اساسی برقراری نظم و عامل اساسی رشد و توسعه پایدار منطقه‌ای همیشه مورد توجه بوده است. به نحوی که ادراک و حقیقت یک محیط امن و بی‌خطر، شرط لازم برای جذب مردم به سوی شهرها گردید (دانش، ۱۳۹۶: ۱۵).

رابطه متقابل امنیت و توسعه

هدف اصلی و تغییرناپذیر هر حکومت ملت پایه، بقای ملی بوده که این مهم در گرو امنیت ملی است و این مسئله نیز از میزان توانایی حکومت در حفظ وحدت ملی، توسعه متوازن منطقه‌ای و در نهایت رضایت شهروندان متأثر است. از این رو، یکی از مهم‌ترین عواملی که امنیت یک کشور را مورد تهدید قرار می‌دهد وجود نابرابری‌های فضایی بین مناطق مختلف جغرافیایی آن کشور است. چنان که این نابرابری‌ها، به ویژه بین مناطق مرکزی و پیرامونی می‌تواند شکاف‌های سیاسی را عمیق‌تر کند و نارضایتی ناحیه‌ای را موجب گردد. از طرف دیگر، توسعه و حرکت به سوی آن به تقویت مبانی قدرت ملی و در نتیجه امنیت ملی در کشور می‌انجامد و امنیت ملی نیز، یکی از بسترهای مناسب جهت توسعه ملی را فراهم می‌آورد (اطاعت و موسوی، ۱۳۹۰: ۷۵).

توسعه پایدار منطقه‌ای

ویژگی‌های مهم توسعه عبارت‌اند از: ارتقای سطح زندگی افراد؛ مثل درآمد، مصرف مواد غذایی، خدمات بهداشتی و آموزشی، از طریق مناسب رشد اقتصادی، ایجاد شرایطی که موجب رشد عزت‌نفس افراد شود و افزایش آزادی‌های آن‌ها را شامل گردد (آقابخشی، ۱۰۵: ۱۳۹۰). این مفهوم با تأثیرپذیری از دیدگاه‌هایی همچون نظریه عدالت جان راولز و نظریه توسعه به مثابه آزادی آمارتیا سن ابعاد گسترده‌ای یافته و مسیر آن روشن‌تر گردید. در این دیدگاه‌ها علاوه بر درآمد سایر امکانات عام همچون حقوق آزادی، فرصت‌ها و احترام فردی نیز موردتوجه قرار گرفته است (مؤمنی، امینی میلانی، ۱۳۹۹). مفهوم توسعه پایدار مفهومی بسیار اساسی و مهم است زیرا دربرگیرنده ایده آل‌ها و اصولی است که درک و شناخت و تحقق آن‌ها آینده‌ای روشن را نوید می‌دهد و عدم توجه و جهل نسبت به آن‌ها اضمحلال و نابودی محیط و بشریت را به دنبال خواهد داشت در توسعه پایدار به رشد اقتصادی و تحقق استانداردهای بهتر زندگی بدون از دادن منابع کمیاب طبیعی توجه می‌شود در توسعه پایدار تلاش برای حمایت از آینده در زمان حال است مفاهیم زیربنایی و ایده آل‌های توسعه پایدار عبارت‌اند از:

❖ یکپارچگی اقتصادی - محیطی: تصمیمات اقتصادی باید با توجه به آثاری که بر محیط‌زیست می‌گذارند اتخاذ شوند.
❖ تعهد بین نسل‌ها: در زمان حاضر تصمیمات باید با توجه به نتایجی که بر محیط‌زیست نسل‌های آینده دارند اتخاذ شوند.

❖ عدالت اجتماعی: کلیه مردم حق برخورداری از محیطی هستند که بتوانند در آن محیط رشد کرده و شکوفا شوند.
❖ حفاظت محیطی: محافظت از منابع و حمایت از دنیای جانوری و گیاهی ضرورت دارد.
❖ کیفیت زندگی: تعریف گسترده‌تری باید از رفاه بشری ارائه شود به نحوی که از محدوده رفاه اقتصادی فراتر رود.
❖ مشارکت: نهادها باید مجدداً سامان‌دهی شوند به نحوی که از طریق آن‌ها امکان شنیده شدن کلیه صداها در فرایند تصمیم‌گیری فراهم آید (مؤمنی، امینی میلانی، ۱۳۹۹).

مناطق مرزی و امنیت پایدار مناطق مرزی

یکی از ویژگی‌های مناطق مرزی ایران، انطباق آن با پراکنش جغرافیایی اقوام ایرانی است به‌طوری که اغلب اقوام ایرانی در حاشیه مرزها استقرار یافته‌اند. ویژگی‌های خاص کوهستانی یا دشتی بودن و نوع قرارگیری عوارض جغرافیایی نیز در جدا افتادگی برخی اقوام از پیکره اصلی سرزمین ایران مؤثر بوده است. به علاوه امتداد زبان‌های جمعیتی از هم تباران قومی و مذهبی در آن سوی مرز و در کشورهای همسایه، جملگی مسائل اقوام ایرانی را در طول تاریخ تحت تأثیر قرار داده است. همه موارد به ما این نکته را گوشزد می‌نماید که در برنامه‌ریزی برای امنیت پایدار مناطق مرزی، باید جایگاه اقوام مختلف و سیاست قومی متناسب با همگرایی مدنظر باشد. این مسائل هنگامی مهم‌تر می‌نماید که موقعیت جغرافیایی حاشیه‌ای اقوام با موقعیت حاشیه‌ای آن‌ها در اقتصاد و توسعه نیز منطبق باشد. در این صورت است که واگرایی در اقوام حاشیه‌ای تقویت می‌گردد چرا که چنانچه تعلق به هر گروه یا قوم باعث رفتار تبعیض‌آمیز و متفاوت دولت و گروه‌های دیگر گردد، هویت قومی در آن گروه برجسته‌تر خواهد گردید (قاسمی، ۱۳۸۷: ۴۵۴).

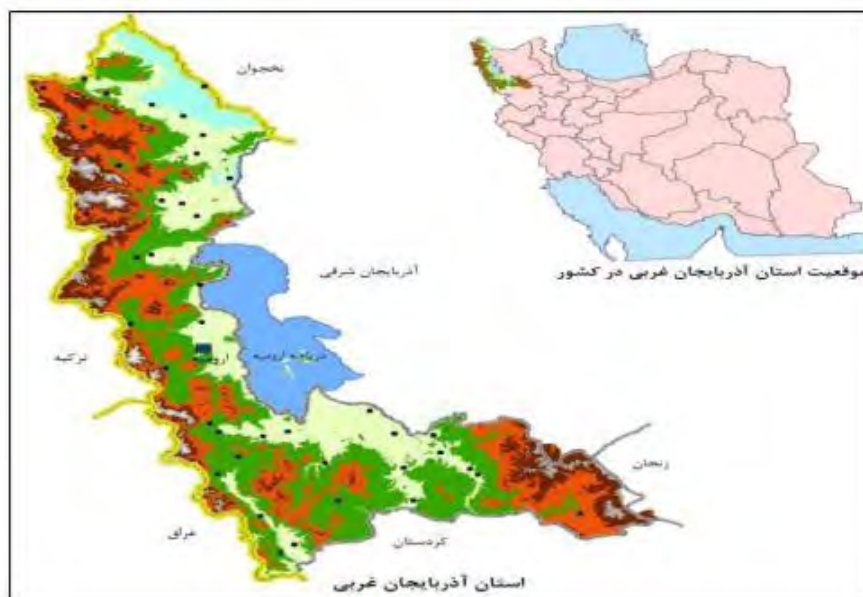
روشن پژوهش

روش تحقیق در پژوهش حاضر پیمایشی از نوع توصیفی است که ضمن به کارگیری اسناد و مدارک، از پرسشنامه نیز استفاده گردیده است. تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش در سطح آمار توصیفی و استنباطی صورت گرفته است. در این سطح از فراوانی و درصد تحلیل مسیر در قالب نرم افزار SPSS استفاده گردیده است. جامعه آماری پژوهش، شهروندان منطقه مرزی (اشنویه، ۳۹۸۰۱ نفر)، (پیرانشهر، ۹۱۵۱۵) و (سردشت، ۴۶۴۱۲) در استان آذربایجان غربی می‌باشد که بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۱۵۰ نفر انتخاب شد، که کاملاً تصادفی بوده است. همچنین در این تحقیق مبانی فلسفی و تحلیلی با استفاده از منابع کتابخانه‌ای (کتب، مقالات و پایان‌نامه‌ها)، آماری و اینترنتی صورت گرفته است. در این تحقیق مؤلفه‌های تأثیرگذار در ایجاد ناآرامی در مرزهای آذربایجان غربی بررسی شده و همچنین با تحلیل ساختاری موانع عمده برقراری ثبات و امنیت پایدار در منطقه شناسایی شده و در نهایت راهکارهای لازم برای تأمین امنیت مرزها از دیدگاه نظامی - امنیتی ارائه گردید. همچنین برای پی بردن به نقاط قوت و ضعف از مدل سوات استفاده شده است.

در این تحقیق با توجه به نوع جامعه موردبررسی و به جهت اینکه همه اعضاء بتوانند از شانس مساوی در انتخاب شدن برخوردار باشند از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده و اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع‌آوری شده است. در تعریف نمونه‌گیری تصادفی می‌توان گفت: نمونه‌گیری تصادفی عبارت است از یک نمونه احتمالاتی از این نظر است که هر عضو جمعیت دارای یک احتمال بالاتر از صفر برای انتخاب است. در نمونه‌گیری تصادفی ساده این احتمال برای همه اعضای جمعیت (جامعه آماری) یکسان است.

محدوده مورد مطالعه

گستره آذربایجان غربی بخش‌هایی از حوزه‌های آبریز دریاچه ارومیه ارس و زاب کوچک را در بر گرفته و بر اساس تقسیمات کالبدی کشور همراه با استان‌های آذربایجان شرقی و اردبیل منطقه کالبدی شمال غرب کشور را تشکیل می‌دهد. بر اساس آخرین تقسیمات کشوری استان آذربایجان غربی دارای ۱۷ شهرستان ۴۰ بخش و ۱۱۳ دهستان بوده است (آفتاب و همکاران ۱۳۹۳). این استان در شمال غربی ایران و بین آذربایجان در شمال و کشورهای ترکیه و عراق در غرب استان‌های زنجان و آذربایجان شرقی در جنوب شرق و شرق و استان کردستان در جنوب واقع شده است. با نگاهی به نقشه سیاسی ایران می‌توان متوجه این نکته بسیار مهم شد که هیچ‌یک از ۱۶ استان مرزی کشور با حداکثر بیش از دو واحد سیاسی مستقل دارای مرز مشترک نمی‌باشند (آفتاب و همکاران، ۱۳۹۷). طول مرزهای آبی و خاکی استان با همسایگان ۸۵۸ کیلومتر (۵۱۱ کیلومتر با ترکیه ۱۳۵ کیلومتر با آذربایجان و ۲۱۲ کیلومتر با عراق) است. شکل (۱).

شکل ۱. محدوده مورد مطالعه

یافته‌ها

بررسی نرمال بودن داده‌ها

برای استفاده از تکنیک آماری ابتدا باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری‌شده از توزیع نرمال برخوردار است یا غیر نرمال؟ چون در صورت نرمال بودن توزیع داده‌های جمع‌آوری‌شده برای آزمون فرضیه‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک استفاده نمود و در صورت غیر نرمال بودن از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده کرد که در این مرحله به بررسی نتایج حاصل از آزمون مزبور در مورد هر یک از متغیرها می‌پردازیم و بر اساس نتایج حاصل آزمون مناسب برای بررسی صحت و سقم فرضیات تحقیق را انتخاب می‌کنیم. پس از آن جایی که نرمال بودن متغیرها شرط لازم برای انجام آزمون‌های مربوطه می‌باشد ابتدا آزمون نرمال بودن را برای متغیرها انجام می‌دهیم فرض صفر و فرض مقابل آزمون نرمالیتی به صورت زیر است:

HO: داده‌ها برای متغیر از توزیع نرمال پیروی می‌کند.

H1: داده‌ها برای متغیر از توزیع نرمال پیروی نمی‌کند.

جهت آزمون فرض بالا از آزمون کولموگوروف اسمیرنوف استفاده می‌شود. در این آزمون هر گاه سطح معناداری کمتر از ۵٪ باشد فرض صفر در سطح ۹۵ اطمینان رد می‌شود.

جدول ۱. نتایج آزمون نرمالیتی کولموگوروف - اسمیرنوف

توسعه پایدار منطقه‌ای	امنیت مرزی	شاخص اقتصادی	شاخص سیاسی	شاخص محیطی	تعداد
۱۲	۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	۱۹۰	
۳/۳۷۳۱	۲/۷۷۰۵	۳/۴۹۳۳	۰/۶۴۳۹	۳/۲۲۵۹	میانگین
۰/۶۹۷۶۵	۰/۴۷۱۹۳	۰/۵۴۹۳۴	۰/۳۲۵۱۵	۰/۳۱۴۸	انحراف معیار
۱/۱۳۳	۱/۶۲۸	۰/۸۳۴	۰/۷۱۶	۱/۱۰۶	مقدار آماره Z
۰/۱۵۳	۰/۱۳۶	۰/۵۰۵	۰/۶۸۵	۰/۱۷۳	کولموگوروف اسمیرنوف
					سطح معناداری

با توجه به جداول، از آنجاکه سطح معنی داری، آزمون در کلیه معیارها بیشتر از ۰/۰۵ است، در این صورت فرض صفر تأیید می شود و توزیع داده ها نرمال می باشد. بنابراین از آزمون های پارامتریک جهت تجزیه و تحلیل داده ها استفاده می شود.

نتایج آزمون رگرسیون

یافته های حاصل از بررسی رابطه بین شاخص های امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه ای در استان آذربایجان غربی تفاوت معناداری وجود دارد. به کمک روش رگرسیون، حاکی از آن می باشد که بین متغیر در سطح اطمینان ۹۹ درصد رابطه مثبت و معناداری وجود دارد ($r=0.668$ و $p<0.01$).

جدول ۲. نتایج آزمون رگرسیون فرضیه اصلی

فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	R	R Square	B استاندارد	آماره T	سطح معناداری	تصمیم گیری
اصلی	امنیت مرزی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۶۶۸	۰/۴۴۷	۰/۶۶۸	۵/۹۴۱	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه

با توجه به نتایج رگرسیون می توان نتیجه گرفت که در سطح معناداری ۰/۰۱ بین شاخص های امنیت مرزی و توسعه پایدار استان آذربایجان غربی تأثیر معناداری وجود دارد. لذا، فرضیه اصلی تحقیق در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می شود. به عبارت دیگر؛ بهبود شاخص های مرزی موجب افزایش توسعه پایدار استان آذربایجان غربی می گردد. این قسمت به بررسی فرضیات فرعی اختصاص یافته است. آزمون فرضیه های فرعی به کمک نرم افزار SPSS در جدول ۳ آمده است. همان طور که نتایج نشان می دهند: شاخص های سه گانه امنیت مرزی با توسعه پایدار منطقه ای رابطه مثبت و معناداری دارد. این امر معرف تأیید شدن فرضیات فرعی می باشد.

جدول ۳. نتایج آزمون رگرسیون فرضیه های فرعی

فرضیه	متغیر مستقل	متغیر وابسته	R	R Square	B استاندارد	آماره T	سطح معناداری	تصمیم گیری
-	امنیت مرزی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۵۱۲	۰/۲۶۲	۰/۵۱۲	۰/۴۵۱	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۱	شاخص اقتصادی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۴۵۳	۰/۲۰۵	۰/۴۵۳	۶/۰۲۲	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۲	شاخص سیاسی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۵۶۷	۰/۳۲۱	۰/۵۶۷	۷/۴۱۰	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۳	شاخص محیطی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۵۷۷	۰/۲۹۹	۰/۵۴۷	۷/۰۹۵	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه

نتایج آزمون پیرسون

فرضیه اول: بین شاخص اقتصادی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه ای تفاوت معنی داری وجود دارد. به منظور پاسخ دادن به این سؤال از آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. نتایج این تحلیل در جدول ۳ آمده است. نتایج آزمون همبستگی حاکی از آن است که سطح معنی داری ۰/۰۰۰ کمتر از خطای ۰/۰۵ می باشد، بنابراین فرض H_0 رد می شود و فرض مقابل مورد تأیید قرار می گیرد.

جدول ۴. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین شاخص اقتصادی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه ای

متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معنی داری	میزان خطا	ضریب همبستگی
شاخص اقتصادی امنیت مرزی	توسعه پایدار منطقه ای	۰/۰۰۰	۰/۰۵	۰/۵۰

فرضیه دوم: بین شاخص سیاسی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه ای تفاوت معناداری وجود دارد.

در این قسمت به بررسی رابطه بین شاخص‌های سیاسی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای پرداخته می‌شود. نتایج آزمون همبستگی حاکی از آن است که سطح معنی‌داری $0/00$ کمتر از خطای $0/05$ می‌باشد، بنابراین فرض H_0 رد می‌شود و فرض مقابل مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۵. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین شاخص سیاسی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای

متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معنی‌داری	میزان خطا	ضریب همبستگی
شاخص سیاسی امنیت مرزی	توسعه پایدار منطقه‌ای	$0/000$	$0/05$	$0/45$

فرضیه سوم: بین شاخص محیطی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای تفاوت معناداری وجود دارد.

در این قسمت به بررسی رابطه بین شاخص‌های محیطی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای پرداخته می‌شود. نتایج آزمون همبستگی حاکی از آن است که سطح معنی‌داری $0/02$ کمتر از خطای $0/05$ می‌باشد، بنابراین فرض H_0 رد می‌شود و فرض مقابل مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۶. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین شاخص محیطی امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای

متغیر مستقل	متغیر وابسته	سطح معنی‌داری	میزان خطا	ضریب همبستگی
شاخص محیطی امنیت مرزی	توسعه پایدار منطقه‌ای	$0/02$	$0/05$	$0/48$

تدوین راهبردها

هر یک از اجزاء SWOT با تأثیرگذاری آن‌ها در هدف مورد مطالعه، و تأثیر هر یک از عوامل بر یکدیگر به تدوین راهبردهای مختلف پرداخته شد جدول (۷).

جدول ۷. استراتژی‌های توسعه داده‌شده با توجه به فاکتورهای شناسایی‌شده

راهبرد بازنگری (WO):
(۱) بازنگری در برنامه‌های توسعه روستایی و امکان هدایت سرمایه در نقاط روستایی به‌منظور تقویت روستاها و تثبیت جمعیت روستایی (۲) افزایش سرمایه‌گذاری و بازنگری در سیاست‌ها و مقرره حاکمیت دولت در انجام طرح‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی (۳) توجه به سنت‌ها، آداب و رسوم در مناطق مورد مطالعه که از قومیت‌های مختلف تشکیل شده و ایجاد حس توجه از سوی مرکزیت کشور و افزایش حس میهن‌دوستی و ملی‌گرایی در منطقه و تضعیف نقشه‌های بیگانگان در ایجاد روحیه جدایی‌خواهی در این مناطق (۴) بازنگری در کنترل دقیق ورود و خروج در مرزها با استفاده از روش‌های الکترونیکی و اپتیکی، مدرن و نیروی کارآزموده و تحصیل کرده امنیتی تجزیه تحلیل عوامل استراتژی راهبرد رقابتی (SO): (۱) تقویت زیرساخت‌های فیزیکی، اطلاعاتی، انتظامی و امنیتی در مناطق مورد مطالعه با توجه به قابلیت مرزنشینان در تأمین امنیت مرزها و کنترل مرزها با روش الکترونیکی و اپتیکی (۲) استفاده از ظرفیت روستائیان و عشایر مرزنشین به‌عنوان جامعه تولیدی و مرزبان (۳) تقویت استراتژی استان به علت موقعیت ممتاز سرزمینی (ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیک) جهت توسعه و ارتباط با سایر استان‌ها کشور و درآمد ناشی از حضور گردشگر و مبادله کالا (جاذبه‌های تجاری و طبیعی) (۴) ایجاد اشتغال سالم از طریق دولت و بخش خصوصی و کاهش فقر برای تثبیت جمعیت در منطقه. راهبرد تنوع (ST): (۱) بهبود بخشیدن در برنامه‌های گمرک‌ها و توسعه بازارچه‌های مرزی جهت جلوگیری از قاچاق کالا (۲) متنوع کردن زیرساخت‌های امنیتی و حفاظتی برای جلوگیری از درگیری‌های قومی- مذهبی، تضعیف فعالیت سرویس‌های امنیتی خارجی در منطقه، جلوگیری از شراره‌ها و ترانزیت قاچاق کالا (پوشاک، مشروبات الکلی و...). راهبرد بازنگری (WO): (۱) بازنگری در برنامه‌های توسعه روستایی و امکان هدایت سرمایه در نقاط روستایی به‌منظور تقویت روستاها و تثبیت جمعیت روستایی (۲) افزایش سرمایه‌گذاری و بازنگری در سیاست‌ها و مقررات حاکمیت دولت در انجام طرح‌های اقتصادی و اشتغال‌زایی (۳) توجه به سنت‌ها، آداب و رسوم در مناطق مورد مطالعه که از قومیت‌های مختلف تشکیل شده و ایجاد حس توجه از سوی مرکزیت کشور و افزایش حس میهن‌دوستی و ملی‌گرایی در منطقه و تضعیف نقشه‌های بیگانگان در ایجاد روحیه جدایی‌خواهی در این مناطق (۴) بازنگری در کنترل دقیق ورود و خروج در مرزها با استفاده از روش‌های الکترونیکی و اپتیکی، مدرن و نیروی کارآزموده و تحصیل کرده امنیتی.

تجزیه تحلیل عوامل استراتژیک

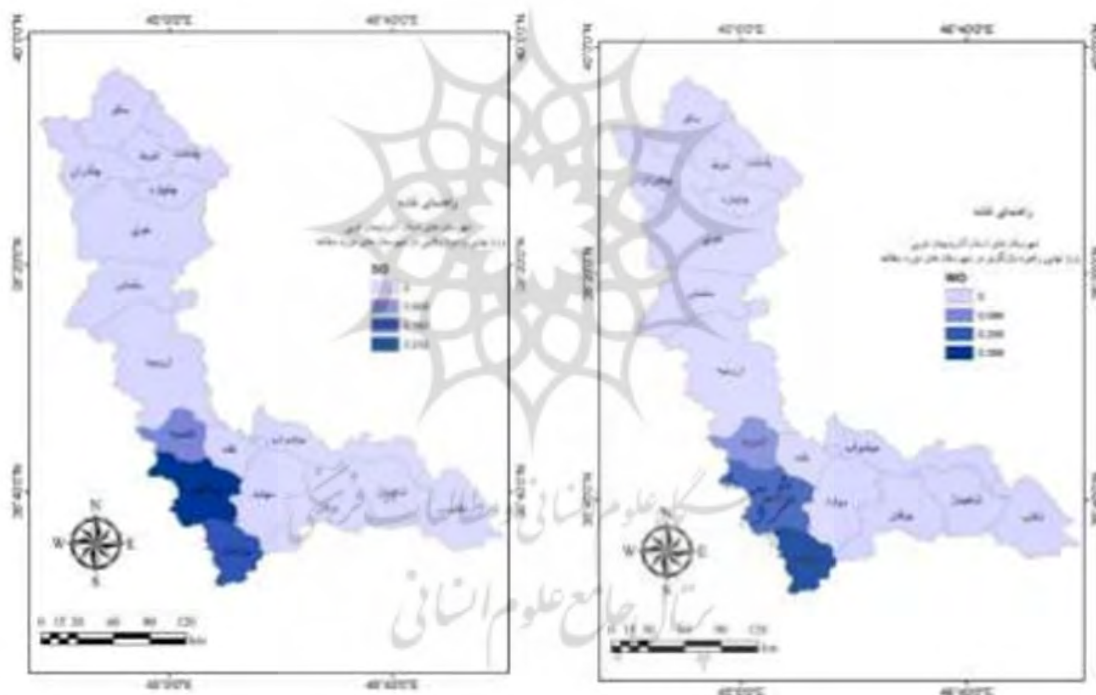
در مرحله سوم مدل AHP و SWOT، تجزیه و تحلیل مسائل مورد نظر به صورت سلسله مراتبی صورت می گیرد که شامل هدفها، مؤلفه‌ها، شاخص‌ها و استراتژی‌های داده شده است و در نهایت ساختار سلسله مراتبی پژوهش را به وجود می آورد. در این مرحله جهت شفاف سازی مؤلفه‌ها در راستای تعیین بهترین استراتژی، امتیاز نهایی معیارهای هر شهرستان به طور جداگانه باهم ترکیب شود تا راهبرد مورد اجرا در منطقه به دست آید جدول (۸).

جدول ۸. نتایج تجزیه و تحلیل معیارهای نهایی شهرستان‌ها

شهرستان	S	O	W	T	SO	WO	ST	WT	برنامه راهبردی
سردشت	۰/۰۵۱	۰/۱۱۱	۰/۲۴۸	۰/۰۱۶	۰/۱۶۲	۰/۳۵۸	۰/۰۶۸	۰/۲۶۴	WO
پیرانشهر	۰/۰۹۰	۰/۱۴۳	۰/۰۶۷	۰/۰۲۳	۰/۲۳۲	۰/۲۰۹	۰/۱۱۳	۰/۰۹۰	SO
اشنویه	۰/۰۳۳	۰/۰۳۲	۰/۰۵۷	۰/۰۶۷	۰/۰۶۵	۰/۰۸۸	۰/۱۰۰	۰/۱۲۴	WT

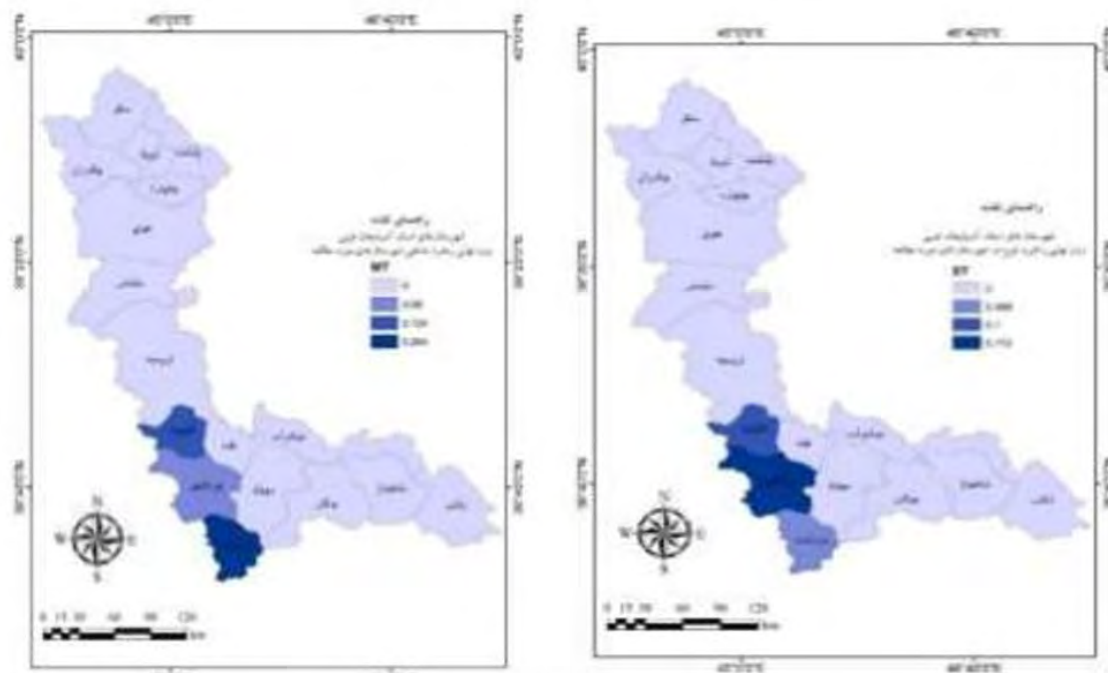
اولویت بندی اجرایی استراتژی‌ها

اولویت اجرایی راهبردها در استان با توجه به وزن نهایی استراتژی‌های در هر یک از شهرستان‌ها در محیط ArcGIS صورت گرفت. طبقه بندی مناطق بر اساس وزن راهبردها انجام شد که نقشه‌های خروجی در شکل‌های ۲ تا ۵ آورده شده است.

شکل ۲. اولویت بندی راهبردی رقابتی (SO)

شکل ۳. اولویت بندی راهبردی بازنگری (WO)

شکل ۵. اولویت‌بندی راهبرد تدافعی (WT)

شکل ۴. اولویت‌بندی راهبرد تنوع (ST)

بحث

امنیت شهروندان از پیامدهای مهم انسجام اجتماعی و پیش‌شرط بنیادین توسعه و پیشرفت هر منطقه‌ای است به‌نحوی که اگر شهروندان یک جامعه احساس امنیت نداشته باشند، برآورده نشدن این نیاز به‌عنوان یکی از نیازهای، پایه موجب می‌شود. این پژوهش به بررسی شاخص‌های امنیت مرزی و رابطه آن با توسعه پایدار منطقه‌ای در بین شهروندان مرزنشین استان آذربایجان غربی (پیرانشهر، سردشت و اشنویه) پرداخته است و شاخص امنیت اقتصادی، سیاسی و محیطی و توسعه پایدار منطقه‌ای را در بین شهروندان موردسنجش قرار داده است. با در نظر گرفتن امنیت همچون متغیری که از عوامل بسیاری تأثیر می‌پذیرد، به نظر می‌رسد استان آذربایجان غربی از این حیث در وضعیت مناسبی قرار دارد با این‌همه بافت اجتماعی سیاسی و فرهنگی ساکنان مرزی استان آذربایجان غربی خود در برخی موارد موجب تشدید و یا تخفیف شاخص‌هایی از مقوله امنیت شده است. اطلاعات مستخرج از پرسشنامه نشان می‌دهد که بسیاری از مسائل و مشکلات در استان آذربایجان غربی ناشی از فرهنگ شهری و امنیت سیاسی می‌باشد. بنابراین گماردن افراد متخصص در امور منطقه‌ای و همچنین ارائه کارگاه‌های آموزشی به سرپرستان خانوار و در نهایت مشارکت اجتماعی شهروندان می‌تواند موجب افزایش ضریب همبستگی و امنیت اجتماعی و بهره‌وری بیشتری از سرمایه‌های اجتماعی گردد. زیرا هرچه امنیت شهروندی به‌عنوان سرمایه اجتماعی افزایش یابد بیشتر می‌توان از توان‌های بالقوه شهروندان در امور بهینه منطقه بهره‌مند بود. مشکینی و همکاران (۱۳۹۶) در زمینه توسعه‌یافتگی استان‌های مرزی در راستای امنیت پایدار نشان می‌دهد استان مازندران جایگاه اول و خراسان رضوی جایگاه دوم و در نهایت استان خوزستان در جایگاه سوم از لحاظ برخورداری از شاخص‌های توسعه قرار گرفته‌اند. نتایج کلی نشان می‌دهد توسعه نامتوازن مرزهای کشور با توجه به شاخص‌های مورد مطالعه است. سرور و همکاران (۱۳۹۳) با استفاده از ۶۳ شاخص در زمینه اقتصادی، اجتماعی و آموزشی و کالبدی به بررسی توسعه در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد که شاخص‌های توسعه در میان شهرستان‌های این استان متعادل توزیع نشده است.

نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال برخوردار هستند. بررسی نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگوروف-اسمیرنوف انجام شد که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است. از آنجاکه سطح معناداری برای تمام شاخص‌ها بیشتر از ۰,۰۵ بود، فرض صفر تأیید شد و توزیع داده‌ها نرمال تشخیص داده شد. بنابراین، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های پارامتریک استفاده شد.

نتایج آزمون رگرسیون نشان داد که بین شاخص‌های امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای در استان آذربایجان غربی رابطه مثبت و معناداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($p < 0.01$)، ($r = 0.668$) وجود دارد. این یافته بیانگر آن است که ارتقای شاخص‌های امنیت مرزی می‌تواند تأثیر مستقیمی بر توسعه پایدار این منطقه داشته باشد. علاوه بر این، آزمون رگرسیون برای فرضیات فرعی نیز تأیید کرد که شاخص‌های اقتصادی، سیاسی و محیطی امنیت مرزی هر کدام تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه پایدار منطقه‌ای دارند.

تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که امنیت مرزی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر توسعه پایدار منطقه‌ای عمل می‌کند. از آنجا که مرزها به عنوان گذرگاه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی نقش کلیدی در پایداری توسعه دارند، تأمین امنیت آن‌ها می‌تواند موجب افزایش سرمایه‌گذاری، کاهش مهاجرت‌های ناخواسته و بهبود شرایط اقتصادی شود. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که امنیت مرزی نه تنها از جنبه‌های فیزیکی بلکه از جنبه‌های اقتصادی، سیاسی و محیطی نیز بر توسعه پایدار تأثیرگذار است.

نتایج آزمون پیرسون نیز مؤید این ارتباط معنادار بود، به طوری که سطح معناداری تمامی شاخص‌های مورد بررسی کمتر از ۰,۰۵ بود که نشان‌دهنده رد فرض صفر و تأیید فرض مقابل است. بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که بهبود شاخص‌های اقتصادی، سیاسی و محیطی امنیت مرزی به طور معناداری موجب تقویت توسعه پایدار منطقه‌ای می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهند که برای دستیابی به توسعه پایدار، نه تنها باید به مسائل امنیتی توجه شود، بلکه سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی نیز باید همسو با نیازهای مرزنشینان باشد.

در بخش تدوین راهبردها، بر اساس مدل SWOT، راهبردهای مختلفی از جمله راهبردهای بازنگری، رقابتی، تنوع و تدافعی ارائه شدند که هر یک با هدف بهبود امنیت مرزی و توسعه پایدار منطقه‌ای تدوین گردیدند. تحلیل این راهبردها نشان داد که راهبردهای بازنگری و رقابتی بیشترین تأثیر را در بهبود شرایط منطقه‌ای دارند، زیرا تمرکز آن‌ها بر ارتقای زیرساخت‌های امنیتی، اقتصادی و اجتماعی است. در نهایت، اولویت‌بندی این راهبردها با استفاده از مدل AHP و محیط ArcGIS انجام شد تا بهترین سیاست‌ها برای اجرای راهبردهای توسعه‌ای مشخص شوند.

یافته‌های تحقیق حاضر نشان می‌دهد که عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار در امر امنیت ارتباط بسیار نزدیکی با نوع نگاه و برداشت توسعه پایدار منطقه‌ای دارد و هر مکان و فرهنگ به شیوه خاصی به مقوله امنیت توجه دارد. متغیر احساس امنیت در منطقه مرزی با ۳ گویه امنیت اقتصادی سیاسی و محیطی سنجیده شد که به جز در بعد امنیت اقتصادی احساس امنیت پاسخگویان در سایر ابعاد در حد متوسط به پایین است. بنابراین نتیجه می‌گیریم که هرچه افراد با احساس امنیت بیشتری در استان آذربایجان غربی وجود داشته باشد طبیعتاً توسعه پایدار منطقه‌ای نیز به همان میزان در سطح سه شهر سردشت، پیرانشهر و اشنویه افزایش پیدا می‌کند و بالعکس.

در قسمت دوم این پژوهش، تعیین اولویت‌ها و استراتژی‌ها برتر و محدودیت‌های اجرایی در شهرستان‌های مرزی هم‌جوار با کشور عراق در استان آذربایجان غربی و ارائه راهکارهای اجرایی با استفاده از مدل AHP-SWOT و انجام محاسبات بر مبنای ماتریس SWOT می‌باشد. به این منظور ۲۰ زیر معیار و ۴ راهبرد منتج از ارزیابی بر اساس نظر صاحب‌نظران،

موردبررسی قرار گرفت و راهبردهای موردنظر با استفاده از مدت AHP ارزیابی شد. با توجه به نتایج حاصل از بررسی راهبردها می‌توان گفت که بیشترین فراوانی در راهبرد بازنگری و تدافعی بوده و بعدازآن راهبردهای رقابتی و تنوع در رتبه دوم می‌باشند. راهبردهای بازنگری و تدافعی علاوه بر راهبرد اصولی به‌عنوان راهبرد جایگزین و مکمل بیشترین فراوانی را در شهرستان‌های مورد مطالعه به خود اختصاص داده است. شایان‌ذکر است که انتخاب استراتژی به‌عنوان استراتژی برتر و مکمل به این معنی نیست که دو استراتژی دیگر نمی‌توانند در مناطق مرزی استان و شهرستان‌های موردبررسی تأثیر داشته باشند، بلکه معنی آن این است که قابلیت‌ها در شرایط فعلی در این دو استراتژی بیشتر بوده و باید به آن‌ها توجه بیشتری کرده و در اولویتهای اجرایی قرارداد در اولویت‌بندی راهبردها نیز در راهبرد رقابت (SO) پیرانشهر، در راهبرد بازنگری (WO) سردشت، در راهبرد تنوع (ST) پیرانشهر و در راهبرد تدافعی (WT) سردشت رتبه اول را به خود اختصاص دادند. پیشنهادها بر اساس یافته‌های پژوهش به شرح زیر ارائه می‌شود.

- ❖ شناساندن مرز به‌عنوان یک فرصت نه تهدید.
- ❖ تلاش در جهت کاهش فاصله طبقاتی در این مناطق و افزایش رفاه عمومی
- ❖ توجه به عمران و توسعه مناطق مرزی و کاهش محرومیت‌ها
- ❖ انجام مطالعه‌ها برای شناخت مناطق مرزی از تمام لحاظ از جمله سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و بررسی مشکلات و مسائل مناطق مرزی مورد مطالعه (قاجاق و نبود اشتغال مناسب و...) و نیز توان و منابع محلی، می‌تواند به‌عنوان ابزار مناسبی در اختیار
- ❖ برنامه ریزان قرار بگیرد تا بهترین استراتژی در مناطق مرزی مورد مطالعه انتخاب و توسط عوامل اجرایی، مورد استفاده قرار بگیرد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسنده از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می‌نماید.

منابع

- افتخاری، اصغر. (۱۳۹۸). ساختار و تأمین امنیت. فصلنامه مطالعات راهبردی، ۵ (۱)، ۱۱-۳۰.
- آفتاب، احمد و هوشمند، اکبر. (۱۳۹۷). تدوین راهبردهای دفاعی - امنیتی در مناطق مرزی استان آذربایجان غربی با رویکرد آمایش سرزمین. راهبرد دفاعی، ۱۶ (۳)، ۱۵۳-۱۸۷.

اطاعت، جواد و موسوی، زهرا. (۱۳۹۰). رابطه متقابل امنیت ناحیه‌ای و توسعه‌یافتگی فضاهای سیاسی با تأکید بر سیستان و بلوچستان. *فصلنامه ژئوپلیتیک*، ۷(۱)، 70-87.

آقابخشی، علی. (۱۳۹۰). فرهنگ علوم سیاسی. تهران: مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران.

دانش، علیرضا. (۱۳۹۶). شهر تاریک، شهر روشن: مروری بر امنیت در عرصه‌های عمومی شهر از دید نظریه‌نویس‌گرایی. *ماهنامه شهرداری‌ها*، ۹ (۹۳)،

شریعتی، سید حسین. (۱۳۹۹). شهرسازی و توسعه پایدار. *مجله رهیافت*، ۷ (۱۷)، ۲۸-۳۹.

عظیمی، مژگان. (۱۴۰۰). تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی-اقتصادی مردم مشهد و کشور. *مجله فرهنگ خراسان*، ۵ (۱۳).

ماندل، رابرت. (۱۳۹۵). *چهره متغیر/امنیت ملی*. (چاپ سوم). تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی خبرگزاری.

مشکینی، ابوالفضل؛ محمدی حمیدی، سمیه و ویسیان، محمد. (۱۳۹۶). بررسی توسعه‌یافتگی استان‌های مرزی در استان امنیت پایدار با استفاده از مدل ویکور. *فصلنامه علمی علوم و فنون مرزی*، ۶ (۲)، ۱۴۷-۱۶۹.

محمدی، علی؛ امیری، یاسر و جوهر، محمود. (۱۳۹۳). اولویت‌بندی وضعیت شاخص‌های امنیت اجتماعی و رتبه‌بندی استان‌های کشور از نظر سطح امنیت اجتماعی با استفاده از روش تحلیل رابطه خاکستری. *انتظام/اجتماعی*، ۶ (۳)، ۳۴-۷.

سفیری، سعید. (۱۳۹۱). نقش‌آفرینی شوراها در تأمین امنیت شهری. *ماهنامه شهرداری‌ها*، ۴ (۴۱).

ساربان‌حیدری، وکیل و یاری حصار، ارسطو. (۱۳۹۸). تبیین رابطه پایداری اقتصادی با تقویت امنیت مرزی مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان گرمی). *علوم و فنون مرزی*، ۲۸، ۲۹-۴۷.

مؤمنی، فرشاد و امینی میلانی، مینو. (۱۳۹۹). توانمندی و توسعه پایدار در برنامه سوم و چهارم توسعه ایران با رویکرد آمار تپاسن. *فصلنامه رفاه/اجتماعی*، ۱۱ (۴۲)، ۳۷-۶۵.

قاسمی، محمدعلی. (۱۳۸۷). نسبت امنیت انسانی و توسعه پایدار. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۱۱ (۴۱)، ۵۲۷-۵۴۴.

References

- Erkut, G., & Özgen, C. (2015). The economic and spatial peripherality of border regions in Southeastern Europe. *The 43rd European Congress of the Regional Science Association*, Jyväskylä, Finland, 27th-30th.
- Streeten, P. (1979). Basic needs: Premises and promises. *Journal of Policy Modeling*.
- Walter, A. L., Schiller, F., Corso, M., Merte, L. R., Bertram, F., Lobo-Checa, J., & Ortega, J. E. (2015). X-ray photoemission analysis of clean and carbon monoxide-chemisorbed platinum (111) stepped surfaces using a curved crystal. *Nature Communications*, 6(1), 8903. <https://doi.org/10.1038/ncomms9903>
- Wild, O. D., & Jones, A. R. (2023). Vortex identification and quantification on blunt trailing-edge rotor blades in reverse flow. *AIAA Journal*, 61(7), 2982-2997. <https://doi.org/10.2514/1.J062847>
- Neumann, A., Tiemann, O., Hansen, H. J., Rüger, C. P., & Zimmermann, R. (2023). Detailed comparison of Xenon APPI (9.6/8.4 eV), Krypton APPI (10.6/10.0 eV), APCI, and APLI (266 nm) for gas chromatography high-resolution mass spectrometry of standards and complex mixtures. *Journal of the American Society for Mass Spectrometry*, 34(8), 1632-1646. <https://doi.org/10.1021/jasms.3c00123>
- Eftekhari, A. (2019). Structure and security provision. *Strategic Studies Quarterly*, 5(1). [in persian].
- Aftab, A., & Houshmand, A. (2018). Formulating defensive-security strategies in the border areas of West Azerbaijan Province with a land-use planning approach. *Defensive Strategy*, 16(3), 153-187. [in persian].

- Eta'at, J., & Mousavi, Z. (2011). The reciprocal relationship between regional security and spatial development with an emphasis on Sistan and Baluchestan. *Geopolitics Quarterly*, 7(1), 70-87. [in persian].
- Aghabakhshi, A. (2011). *Political Science Dictionary*. Tehran: Center for Information and Scientific Documents of Iran. [in persian].
- Danesh, A. (2017). Dark city, bright city: A review of security in urban public spaces from the perspective of new urbanism theory. *Municipalities Monthly*, 9(93). [in persian].
- Shariati, S. H. (2020). Urban planning and sustainable development. *Rahyافت Journal*, 17. [in persian].
- Azimi, M. (2021). A comparative analysis of the socio-economic security perception of the people of Mashhad and the country. *Khorasan Culture Journal*, 5(13). [in persian].
- Mandel, R. (2016). *The changing face of national security* (Third edition). Tehran: Strategic Studies Research Institute of News Agency. [in persian].
- Meshkini, A., Mohammadi Hamidi, S., & Waysian, M. (2017). Assessing the development of border provinces in sustainable security using the VIKOR model. *Scientific Quarterly of Border Sciences and Technologies*, 6(2), 147-169. [in persian].
- Mohammadi, A., Amiri, Y., & Jobar, M. (2014). Prioritizing the status of social security indicators and ranking the country's provinces in terms of social security level using the Grey Relational Analysis method. *Social Order*, 6(3), 7-34. [in persian].
- Safiri, S. (2012). The role of councils in urban security provision. *Municipalities Monthly*, 4(41).
- Sarban Heydari, V., & Yari Hisar, A. (2019). Explaining the relationship between economic sustainability and strengthening border security in rural areas (Case study: Germe County). *Border Sciences and Technologies*, 28, 29-47. [in persian].
- Momeni, F., & Amini Milani, M. (2020). Empowerment and sustainable development in Iran's third and fourth development programs with Amartya Sen's approach. *Social Welfare Quarterly*, 11(42). [in persian].
- Ghasemi, M. A. (2008). The relationship between human security and sustainable development. *Strategic Studies Quarterly*, 11(41), 527-544. [in persian].